प्रकृतिस्वस्यशुद्धंस्वरूपं ॥ १७ ॥ निर्लिंगोबुध्यादिहीनः अविचलोव्यापकत्वात् ऊर्ध्वंतिर्यगधोवागतिंनप्राप्नुयात् तथाचश्रुतिः नतस्यप्राणाउत्क्रामंत्यत्रैवसमवनीयंतइति ॥ १८ ॥ तदेति अंतरात्माअंतर्यामीईश्वरोहृदयस्थःअहमेवब्रह्मेतियदाकथ्यतेऽनुभवबलात्तदैवात्मानमनुपश्येतेतिज्ञेयं नान्यथात्वंपदार्थमात्रसाक्षात्कारेणात्मदर्शीभवतीत्यर्थः नकथ्यतइतिपाठेज्ञोज्ञेयइतियदानकथ्यतेसर्ववृत्तिनिरोधादात्मनश्चप्रत्यक्त्वेनाज्ञेयत्वात्तदात्मज्ञइत्युच्यतइत्यर्थः तथाचश्रुतिः यदिमन्यसेसुवेदेतिदभ्रमेवापिनूनंत्वंवेत्थब्रह्मणोरूपमिति सुवेदसम्यग्जानामि दभ्रमल्पं यस्यामतंतस्यमतंमतंयस्यनवेदसः अविज्ञातंविजानतांविज्ञातमविजानतामितिच ॥ १९ ॥ विधूमइत्यादिनाशुद्धप्रकाशात्मत्वमुक्तं ॥ २० ॥ ब्रह्मयोनिस्थाःब्रह्मावगमहेतुशास्त्रनिष्ठाः ॥ २१ ॥२२॥ नदृश्यतेचेत्कुतस्तदुपलब्धिरित्यतआह बुद्धीति बुद्धि

नचाभिमन्यतेकिंचिन्नचबुध्यतिकाष्ठवत्॥ तदाप्रकृतिमापन्नंयुक्तमाहुर्मनीषिणः ॥ १७॥ निर्वातेहियथादीप्यन्दीपस्तद्वत्प्रकाशते ॥ निर्लिंगोविचलश्चोर्ध्वंनतिर्यग्गतिमाप्नुयात्॥ १८॥ तदातमनुपश्येतयस्मिन्दृष्टेनुकथ्यते ॥ हृदयस्थोंतरात्मेतिज्ञेयोज्ञस्तातमद्विधैः ॥ १९ ॥ विधूमइवसप्तार्चिरादित्यइवरश्मिमान्॥ वैद्युतोग्निरिवाकाशेदृश्यतेत्मातथात्मनि॥ २० ॥ येपश्यंतिमहात्मानोधृतिमंतोमनीषिणः॥ ब्राह्मणाब्रह्मयोनिस्थाद्ययोनिमनृतात्मकं ॥ २१ ॥ तदेवाक्षरणुभ्योणुतन्महद्भ्योमहत्तरं॥ तत्तत्त्वंसर्वभूतेषुध्रुवंतिष्ठन्नदृश्यते॥ २२॥ बुद्धिद्रव्येणदृश्येतमनोदीपेनलोककृत्॥ महतस्तमसस्तातपारेतिष्ठन्नतामसः॥ २३॥ सतमोनुदइत्युक्तःसर्वज्ञैर्वेदपारगैः॥ विमलोवितमस्कश्चनिर्लिंगोऽलिंगसंज्ञितः ॥ २४ ॥ योगएषहियोगानांकिमन्यद्योगलक्षणं ॥ एवंपश्यंप्रपश्यंतिआत्मानमजरंपरं॥ २५॥ योगदर्शनमेतावदुक्तंतेतत्त्वतोमया ॥ सांख्यज्ञानंप्रवक्ष्यामिपरिसंख्यानदर्शनं॥ २६॥ अव्यक्तमाहुःप्रकृतिंपरांप्रकृतिवादिनः॥ तस्मान्महत्समुत्पन्नंद्वितीयंराजसत्तम॥ २७॥ अहंकारस्तुमहतस्तृतीयमितिनःश्रुतं॥ पंचभूतान्यहंकारादाहुःसांख्यात्मदर्शिनः ॥ २८ ॥ एताःप्रकृतयश्चाष्टौविकाराश्चापिषोडश॥ पंचचैवविशेषावैतथापंचेंद्रियाणिच॥ २९॥

द्रव्येणधीधनेनपुंसा अतामसःईश्वरात्परः ॥ २३ ॥ सज्ञातःसंस्तमोनुदःसंसारच्छित् निर्लिंगःसूत्रात्मनोप्यन्यः अलिंगेतिच्छेदः नास्तिलिंगंगमकंयस्य वाङ्मनसातीतत्वात् निरुपाधिब्रह्मसंज्ञितइत्यर्थः ॥ २४ ॥ योगमुपसंहरति योगएषइति पश्यंद्रष्टारं प्रपश्यंतियोगाइतिशेषः ॥ २५ ॥ परिसंख्यानंपरिवर्जनंरज्जूरगवत् उत्तरोत्तरस्यकार्यस्यपूर्वस्मिन्पूर्वस्मिन्प्रविलापनंतेनदर्शनंसाक्षात्कारोयस्मिंस्तत्तथा ॥ २६ ॥ एतदेवाहाव्यक्तमितिषड्भिः परांप्रथमांनतुअविकृतिं ॥ २७॥ पंचभूतानिसूक्ष्माणिपंचतन्मात्राख्यानि ॥ २८॥ एताअव्यक्ताद्याःप्रकृतयोविकृतयश्चषोडशविकाराएवनप्रकृतयः केतेचएकादशेंद्रियाणिस्थूलभूतानिच एतेषुपंचवियदादयोविशेषसंज्ञाः शेषाएकादशतानींद्रियाणि तेषांविशेषणंपंचेति पंचयंतिव्यक्तीकुर्वंतिस्वंस्वंविषयंशब्दवचनादिकमितिपंचानितानींद्रियाणिचेतिकर्मधारयः ॥ २९ ॥